

Luik: archeologisch toezicht langs het trambaantraject

Ontdekking van afvalresten van een werkplaats voor houten panelen uit de vroege middeleeuwen in Féronstrée

Tussen januari en september 2022 heeft een team van de vzw RPA (Recherches et Prospections archéologiques) de archeologen van het Waals Agentschap voor Erfgoed (Operationele Directie van de Oostzone) bijgestaan in het kader van de begeleiding van de aanlegwerkzaamheden voor de tram in het centrum van Luik. In de loop van de maand mei kwam het veldteam in actie na het graven van een inspectieput van 4,5 m aan elke zijde in de Féronstrée, ter hoogte van de kruising met de Rue des Aveugles (Lambert-coördinaten 72: 235993 oost/149269 noord). De bodem van de uitgraving, die een diepte van 2 m bereikte (hoogte: 60,45 m), bracht de funderingen van een moderne kelder aan het licht, waarvan de ligging overeenkomt met de oude gevellijn langs de openbare weg, die nog steeds op het oorspronkelijke kadaster staat vermeld. Voor deze kelder was de buitenste rand zichtbaar van de opvulling van een oude afwateringsgreppel. Deze maakt een bocht naar de Rue des Aveugles, wat doet vermoeden dat hij via deze weg naar de Maas liep.

Een puntsondering met een diepte van 1 m maakte het mogelijk om deze aanleg in doorsnede te observeren, zonder de bodem te bereiken. De opvulling van de greppel bevat een aanzienlijke hoeveelheid antropogeen afval en wordt gekenmerkt door een fijne subhorizontale gelaagdheid, benadrukt door opeenvolgende periodes van overstroming of afvloeiing. De wand vertoont een verticaal profiel dat rechtstreeks in natuurlijke alluviale afzettingen is uitgeslepen. In contact hiermee vertoont het omringende slib een brede ontkleuringsrand, benadrukt door een rand van neergeslagen oxiden, wat de aanwezigheid van stilstaand water in de structuur bevestigt.

De keramische verzameling die verband houdt met de opvulling van de greppel is homogeen en typisch voor de producties uit de eerste fase van de zogenaamde Andenne-werkplaatsen, te dateren tussen het midden van de 11e eeuw en het derde kwart van de 12e eeuw. Bovendien werd er een partij van 6 kg faunamateriaal op het oog verzameld, bij een opgegraven volume van de structuur dat niet meer dan $3/4 \text{ m}^3$ bedraagt. Deze faunavernieuwing werd onderworpen aan een snelle archeozoologische expertise. Runderen zijn het meest vertegenwoordigd, vergezeld van exemplaren van paardachtigen, varkens, geiten en, sporadischer, hertachtigen, ganzen en katten. De afgedankte elementen bestaan voornamelijk uit stukken ribben, onderkaken, wervels, metapoden en botten van runderhoorns. Veel stukken vertonen duidelijke sporen van bewerking en weerspiegelen duidelijk de activiteit van een nabijgelegen atelier voor de vervaardiging van inlegwerk, en niet 'simpele' afvalresten van consumptie of slagerijen, hoewel het mogelijk is dat de herkomst van deze botten divers is.

Hoe dan ook lijkt onze verzameling grotendeels te getuigen van de productie van kleine decoratieve plaquettes, waarschijnlijk bestemd om de handvatten van gereedschap of meubilair te versieren. De volledige werkgang is vertegenwoordigd, vanaf de selectie van skeletresten die geschikt zijn voor de vervaardiging van vlakke plaquettes tot de bewerking ervan met zaag, hakmes en polijstwerk. Sommige daarvan vertonen perforaties aan beide uiteinden. Er zijn ook talrijke ruwe stukken of afvalresten van versierde plaquettes aan het licht gekomen. De

decoratieve motieven bestaan voornamelijk uit ocellen, gevormd door twee tot drie concentrische cirkels, in een rechte lijn of in een vlechtwerk, en zeldzamer in de vorm van chevrons. Ten slotte zou de aanwezigheid van botpennen ook kunnen wijzen op de verwerking van hoorn. Een grondige archeozoologische analyse blijft noodzakelijk om deze verschillende aspecten te onderzoeken.

De vondst van afval van tabletten uit de vroege middeleeuwen in de Cité de Liège is niet echt onverwacht. Het bewerken van harde dierlijke materialen beleeft immers over het algemeen een waar 'gouden tijdperk' in de geschriften tussen de Karolingische periode en de vroege middeleeuwen. De sociaal-economische context van deze activiteit is echter nog niet in al zijn historische complexiteit te doorgronden. In hoeverre wordt deze activiteit uitgevoerd door gespecialiseerde ambachtslieden? In hoeverre zijn deze ambachtslieden rondtrekkend? Zijn zij uitsluitend actief in de productie op bestelling, of ook in een marktgerichte productie? Op welke schaal?

Hoewel het, gezien de huidige stand van het onderzoek, nog te vroeg is om ons over deze kwesties uit te laten, kunnen we nu al vaststellen dat de in Féronstrée ontdekte activiteit op het gebied van de vervaardiging van panelen past in het kader van de ontwikkeling van de wijk Saint-Thomas. Deze ruimte is opgebouwd rond de collegiale kerk Saint-Barthélemy en zal pas in de vestinglinie van de Cité de Liège worden geïntegreerd na de aanleg van de gemeentelijke omwalling die de uiterwaarden afsluit ter hoogte van de Place des Déportés, waarschijnlijk in de loop van een periode die valt binnen de eerste twee derde van de 12e eeuw.

Denis Henrard, Valentine De Beusscher, Quentin Goffette, Guillaume Mora-Dieu, Daniel Rodriguez-Lopez en Pierre Verstegen – Archeologen